

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Tämä on rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Jouhki, M-R, Oksanen, J & Sinisaari-Eskelinen, M. (2020). Niko -97 -hanke pyrkii vähentämään terveyseroja - Nuorten miesten seksuaaliterveys kuntoon!. *Kätilölehti*, 6, s. 24-26.

Niko -97 -hanke pyrkii vähentämään terveyseroja

Nuorten miesten seksuaaliterveys kuntoon!

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaiseman Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman 2014–2020 yhtenä painopistealueena on miesten seksuaaliterveyden edistäminen. Miesten seksuaaliterveydestä, heidän tietotasostaan ja palveluiden käytöstään on vain vähän tietoa, ja tästä johtuen palveluiden kehittäminen miesten lähtökohdista on tarpeellista. Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Kohtaus ry:n yhteisellä Niko -97 -hankkeella pyritään vastaamaan tähän tarpeeseen.

TEKSTI Maija-Riitta Jouhki, Jukka Oksanen, Maarit Sinisaari-Eskelinen

Niko -97 -hankkeen tavoitteena on vähentää terveyseroja vahvistamalla erityisesti syrjäytymisuhassa olevien nuorten miesten seksuaaliterveystietoa, sosiaalisia taitoja ja heidän kykyään sanoittaa tunteita ja tarpeita. Tämän lisäksi hankkeella pyritään tukemaan miesten ystävyys- ja seurustelu-suhteita, mielenterveyttä ja väkivallattomuutta sekä vahvistamaan ilmiön kanssa työskentelevien osaamista ja työmenetelmiä. Hankkeen aikana on kehitetty miesten kanssa työskentelevien ammattilaisten käyttöön *Miesten vuoro* -työmalli, pilotoitu sitä eri toimintaympäristöissä, tehty opinnäytetöitä ja järjestetty koulutustilaisuuksia. Hanke käynnistyi keväällä 2018 ja päättyy loppuvuodesta 2020.

Miksi nuoret miehet syrjäytyvät?

Syrjäytyminen ja varsinkin nuorten syrjäytyminen on paljon esillä ollut aihe viime vuosina. Syrjäytyneiksi luokitellaan sellaiset nuoret, joilla on vain peruskoulutus ja jotka ovat jääneet opiskelun ja työvoiman ulkopuolelle. Syrjäytyminen on erityisesti nuorten miesten ongelma ja vuonna 2010 kaksi kolmasosaa syrjäytyneistä nuorista olikin miehiä. Tilastokeskuksen mukaan 15–29-vuotiaita nuoria, jotka eivät olleet työllisiä, tutkintoon johtavassa eikä kurssikoulutuksessa eivätkä varusmiespalvelussa, oli vuonna 2019 48 tuhatta.

Syrjäytyminen johtuu useista eri tekijöistä, muun muassa perhetaustasta, vanhempien koulutustasasteesta ja perheen sosiaalisesta huono-osaisuudesta. Syrjäytymisen riski kasvaa, mikäli perheeseen kasautuu useita kuormittavia tekijöitä, kuten mielenterveysongelmia, pitkittynyttä työttömyyttä ja yksinhuoltajuutta. Syrjäytyminen heikentää elämänhallintaa ja voi olla ylisukupolvi. Syrjäytymi-

sellä on muun muassa sosiaalisia, terveydellisiä ja taloudellisia vaikutuksia.

Työttömyysaste ei kuitenkaan kuvaa syrjäytymistä hyvin, sillä se rajaa pois työvoiman ulkopuolella olevat, joiden syrjäytymisriski on vielä suurempi. Työttömyysasteen tilalle on ehdotettu NEET-indikaattoria. NEET on lyhenne määritelmästä "Not in Employment, Education or Training" mikä tarkoittaa "ei työssä, tutkintoon johtavassa koulutuksessa eikä kurssikoulutuksessa". NEET-vuosien lisääntyessä eli mitä kauemmin ollaan työn ja opiskelun ulkopuolella yksilön ongelmat näyttäisivät kasautuvan. Nuorten tilanteet ovat kuitenkin vaihtelevia; välillä opiskelaan ja ollaan töissä, välillä ollaan työttöminä.

Erilaisten työllistymistä tukevien palveluiden lisäksi tarvittaisiin myös muita palveluita, kuten ehkäisevää ja korjaavaa työtä. Myös Valtiovarainministeriön *Eurooppa 2020* -strategia, Suomen kansallisessa ohjelmassa todetaan muun muassa, että sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi ja köyhyyden torjunnassa tulisi panostaa toimiin, joilla tuetaan heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisedellytyksiä ja vahvistetaan työ- ja toimintakykyä.

Väkivaltainen käytös lisää syrjäytymistä ja päinvastoin

Rikollisuuden ja väkivallan on todettu olevan yhteydessä sosiaaliseen syrjäytymiseen. Vaikutuksen on todettu olevan molempiin suuntiin. Syrjäytyminen nostaa riskiä väkivaltaan sekä muuhun rikolliseen toimintaan. Toisaalta taas rikollinen tausta ja sen myötä mahdollisesti rikolliseksi leimautuminen nostaa riskiä syrjäytymiskehitykselle. Rikostuomio kasvattaa syrjäytymisriskin kolminkertaiseksi. Laajoihin rekisteriaineistoihin perustuva tutkimus

Maija-Riitta Jouhki on kättilötyön lehtori, seksuaalineuvoja SSS, TtT, Metropolia AMK

Jukka Oksanen on psykologian lehtori, työterveyspsykologi, PsM, Metropolia AMK

Maarit Sinisaari-Eskelinen on kättilötyön lehtori, seksuaaliterapeutti SSS, Authorized Sexuality Educator and Sexual Health Promoter (NACS), Metropolia AMK

osoittaa, että syrjäytymisellä on yhteys niin rikosten tekemiseen kuin rikoksen uhriksi joutumiseenkin. Nuorilla ammatin ja koulutuksen puuttuminen, pitkä työttömyys ja matalat tulot ovat vahvasti yhteydessä rikollisuuteen.

Tilastot osoittavat, että etenkin väkivaltarikollisuudesta suuri osa kasautuu nuorille ja että vanhemmissa ikäluokissa sekä väkivallan uhriksi joutuminen että väkivaltarikosten tekeminen on harvinaisempaa. Erityisesti nuoret miehet ovat naisia ja vanhempia ikäryhmiä alttiimpia sekä tekemään väkivaltaa että joutumaan sen uhreiksi. Siksi nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisyyn keskittyvät interventiot ovat keskeisiä myös väkivallan vähentämistyössä.

Seksuaalikasvatuksella voidaan ehkäistä syrjäytymistä

Seksuaalisuus kuuluu luonnollisena osana ihmisen elämään ja siinä on fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ulottuvuuksia. Lasten ja nuorten seksuaaliterveyden edistämisen pitäisi alkaa heti syntymästä. Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökohtien oppimista ja seksuaalikasvatus on kaikille kuuluva seksuaalioikeus.

WHO:n mukaan seksuaalikasvatuksella tavoitellaan muun muassa sitä, että lapset ja nuoret saavat elämäntaitoja seksuaalisuuden ja parisuhteiden käsittelyyn ja kykyä muodostaa keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä sisältäviä suhteita, mikä torjuu hyväksikäyttöä ja väkivaltaa. Lisäksi seksuaalikasvatus edistää kykyä puhua seksuaalisuudesta, tunteista ja suhteista.

WHO on kuvannut seksuaalikasvatuksen sisällöt, tiedot, taidot ja asenteet, joita tulisi tarjota eri ikäryhmittäin aina 0–yli 15-vuotiaisiin. Nuorten kanssa tulisi käsitellä muun muassa seksuaalioikeuksia, seksuaalisuutta määrittäviä sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä, ihmiskehoa ja sen kehittymistä sekä tunteita ja ihmissuhteita.

Seksuaalikasvatuksella voidaan ehkäistä myös syrjäytymistä. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelmassa kuvataan, että seksuaaliterveyden edistämistä olisi syytä kohdentaa erityisesti syrjäytymisvaarassa oleville pojille ja nuorille miehille. Seksuaaliterveyden edistäminen tulisi integroida osaksi nuorille suunnattuja hankkeita, toimintoja ja etsivää nuorisotyötä. Lisäksi toimenpiteitä voidaan kohdentaa kohtaamisiin, joissa kohdataan koko ikäluokka. Tästä esimerkkinä opiskeluterveydenhuolto, kutsunnat sekä varusmies- ja siviilipalvelu.

Miesten vuoro -työmalli osallistaa

Niko -97 -hankkeessa Metropolia ammattikorkeakoulun ja Kohtaus ry:n yhteistyönä kehitettiin

Miesten vuoro -työmalli, jossa nuoria miehiä osallistetaan vertaistoiminnalla ja pienryhmätoiminnalla. Miehillä on vähän paikkoja puhua laadukkaasti ihmissuhteista, seksuaalisuudesta ja miehuudesta. Tarvetta keskustelulle kuitenkin on, se on havaittu kaikissa Niko-97 -hankkeen pilotoinneissa. Lisäksi haluttiin tarjota vaihtoehto verkon keskusteluforummeille.

Työmalli on rakennettu mahdollisimman joustavaksi. Sitä voi pitää yhden kerran tapaamisena, muutaman kerran kurssina tai viikoittain jatkuvana toimintana. Tapaamisissa on samanlainen rakenne, vaikka sisältö toki vaihtelee osallistujien toiveiden mukaan. Rakenne koostuu kolmesta osasta. Aluksi mallissa käydään läpi, kuinka miehiä kohdataan, sitten valitaan käsiteltävä teema ja kolmanneksi valitaan harjoitukset, joilla teema käsitellään.

Poikkeuksena aiempiin työmalleihin Miesten vuoro -työmalli perustuu fasilitointiin sisällön painottamisen sijaan. Esimerkiksi depressiokoulussa jokaisen kerran aihe ja käsittelytapa on määritelty etukäteen, kun taas Miesten vuorossa tarkoitus on fasilitoida eli tuottaa osallistujien ajatuksia aiheesta.

Osallistaminen ja aito kohtaaminen ovat työmallin avainajatuksia. Tarkoitus on luoda turvallinen tila vertaiskeskustelulle, jolloin ohjaajien ei tarvitse tuntea aihetta perinpohjaisesti, vaan he voivat keskittyä hyvän ilmapiirin luomiseen ja ryhmän ohjaamiseen.

Työmalli on myös ideapankki, jonka avulla erilaiset ammattilaiset voivat suunnitella ja toteuttaa muunneltavissa olevia miesten vertaisryhmiä. Työmalli antaa ohjeistusta vertaisryhmätoiminnan rakenteeseen, sisältöihin, osallistamiseen, kohtaukseen, ohjaukseen ja vertaisryhmän viestintään. Lisäksi se sisältää ideoita käsiteltäviin teemoihin ja erilaisia vinkkejä ohjausmenetelmiin.

Ammattilaisen fasilitoimissa tapaamisissa on tarkoituksena käsitellä muun muassa tunne-elämää, ystävyys- ja seurustelusuhteisiin ja seksiin ja liittyviä teemoja turvallisesti osallistujien tarpeet ja toiveet huomioiden. Työmalli on toteutettu avoimena verkkosivuna, joka on vapaasti kaikkien saatavilla verkossa (miestenvuoro.metropolia.fi).

Niko -97 -hanketta pilotointiin pääkaupunkiseudun ja Oulun alueilla nuorille 18–29-vuotiaille miehille erilaisissa konteksteissa, kuten kaupunkiolo-huoneissa ja vankilassa. Jokaisen tapaamiskerran jälkeen osallistujilta on kerätty palautetta, joka on ollut myönteistä. Saadun palautteen mukaan tapaamiset ovat olleet kiinnostavia, ilmapiiri on avointa ja osallistajat ovat kokeneet tullessa kuulluiksi ja saaneensa vaikuttaa tapaamisen sisältöihin. ●